

БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ
СВ. СИНОД

№ 17
17. 08. 2023 20 г.

СОФИЯ

Тел.: 02 987 56 11

ДО
Г-Н РУМЕН СПЕЦОВ,
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР НА НАП
СОФИЯ

СТАНОВИЩЕ

ОТ

БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА - БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

Относно: искане чрез електронно съобщение от орган на НАП за представяне на документи и писмени обяснения от ЗЛ - № П-22222523145320-040-001 / 26.07.2023.

Във връзка с Ваше искане под горния номер изразяваме следното становище, което се основава само върху принципи, основани на конституционния, законов и демократичен модел на църковно-държавни отношения, както и на установения от хилядолетия вътрешно-църковен каноничен ред относно неприкосновеността на имуществото на Църквата, който е гаранция за нейната автономност, свобода на вероизповед и богослужерна практика.

1. Съгласно чл. 13, ал.1 и ал.2 от Конституцията на Република България (КРБ), вероизповеданията са свободни и религиозните институции са отделени от държавата. Съгласно ал. 3 на чл.13 КРБ, традиционна религия в Република България е източноправославното вероизповедание.

Цитираните разпоредби се намират в гл. I "Основни начала" и са във функционална обусловеност с чл. 37, ал. 1 КРБ, който осигурява ненакърнимостта на основни права. Прието е изрично в Решение № 5 на Конституционния съд (КС) от 11 юни 1992 г. по к.д. № 11/92 г. за тълкуване на чл. 13, ал. 1, 2 и чл. 37 от Конституцията, че „Религиозните общности и институции са отделени от държавата. Недопустима е държавна намеса и

държавно администриране на вътрешноорганизационния живот на религиозните общности и институции, както и в тяхното обществено проявление освен в посочените вече случаи на чл. 13, ал. 4 и чл. 37, ал. 2 от Конституцията“.

Аналогично, в Решение № 2 от 18 февруари 1998 г. по к. д. № 15/1997 г. на КС: „семантично думата "вероизповедания" в случая обхваща и персоналният състав на религиозните системи в смисъл на общности; религиозните институции, в частност църквата, са отделни и независими от държавата, а държавата е светска.“

В съответствие с тези конституционни основни начала, действащият Закон за вероизповеданията (ЗВ) посочва изрично в чл. 4, ал.1 и ал.2, че религиозните институции са отделени от държавата и е недопустима държавната намеса във вътрешната им организация. ЗВ е устройствен закон, който урежда основни въпроси от правния статус на вероизповеданията и основните принципи на функциониране на модела държава – религиозни институции на основата на принципа на секуларизма.

2. Осемте въпроса, изложени в искането под горния номер, отнасящи се до начина на финансиране на БПЦ-БП, разходите ѝ, начина на организиране на дейността и счетоводна отчетност и достъпа до документите ѝ, представляват недопустим и противоконституционен опит за намеса във вътрешната организация на Българската православна църква - Българска патриаршия. Контролът върху финансовите отчети буквално означава контрол върху отделените религиозни институции, което поражда съмнение дали това не е действителната цел на проверката.

Действащата нормативна уредба е достатъчно ясна при определяне на отношенията с изпълнителната власт, част от която е Националната агенция за приходите (НАП) и нейните органи. Според чл. 35, т.1 и т. 9 във вр. с чл. 21, ал.3 от ЗВ, Дирекция „Вероизповедания“ координира отношенията на изпълнителната власт с вероизповеданията, прави предложения пред Министерския съвет по проекта на държавния бюджет за разпределението на държавната субсидия, предназначена за регистрираните вероизповедания, и осигурява отчетността.

Специалният закон изрично урежда предоставянето и контрола за разходване само на държавната субсидия (чл. 28 ЗВ) и не е допустимо разширителното му тълкуване. Чл. 28 от ЗВ детайлно урежда правата и задълженията на вероизповеданията по повод

предоставянето на целевата държавна субсидия, както и правомощията на държавата по контрола само на държавната субсидия – според ал. 4 Дирекция "Вероизповедания" на Министерския съвет може да изисква предоставянето на информация под формата на обобщени справки за доказването на разходи и плащания до размера на предоставените средства към определен момент. При предоставянето на информацията се спазват изискванията за защита на личните данни на физическите лица. Разходите за възнаграждения на свещенослужители и служители в религиозните институции се контролират само въз основа на обобщени справки. Според ал.15 на чл.28 – „Централните ръководства на вероизповеданията предоставят на Дирекция "Вероизповедания" на Министерския съвет ежегодно до 31 март обобщени годишни справки и приложения към тях, които съдържат обобщени данни за предоставените субсидии и за усвояването им по видове разходи през предходната година.“

Аналогично, само при ползвани на преференции по чл. 25, ал. 1 ЗВ, годишните счетоводни отчети на съответното регистрирано по ЗВ вероизповедание подлежи на независим финансов одит при условията, предвидени за юридическите лица с нестопанска цел, определени за осъществяване на общественополезна дейност. В този случай, при констатиране на закононарушения Министерството на финансите уведомява органите на прокуратурата и на Агенцията за държавна финансова инспекция за извършване на проверки и на предвидените в закона действия. **Но тези правомощия са само в случаи, когато се ползват преференции.**

3. Анализът на цитираните разпоредби от ЗВ не предвиждат правомощия на НАП относно отчетността на Българската православна църква-Българска патриаршия. Тя има изрично уреден от специалния закон статут, като устройството и управлението ѝ се определят от нейния устав, съгласно чл.10, ал.2 ЗВ. Ето защо не е налице правомощие за органите на НАП да осъществява контрол върху дейността на църквата. Същите не се явяват задължени лица по смисъла на който е да е нормативен акт от областта на данъчно-осигурителното законодателство и съответно, не се явяват надлежни адресати на искания за представяни на документи и писмени обяснения от вида на коментираното във Вашето писмо относно тяхното имущество, с изключение на средства от държавната субсидия за възнаграждения на свещенослужителите, за което има изрично предвиден ред в специалния Закон за вероизповеданията. Ето защо, органите по приходите не разполагат с правомощие чрез тази или друга форма да се намесват във вътрешно организационния живот на вероизповеданията, проверявайки техните финансови отчети. Последното означава контрол върху имуществото, което основно се формира чрез дарения и завещания. Такъв контрол би бил в нарушение

на Конституцията и несъответствие с цитираните конституционни решения.

Недопустимо е да се проверява цялото имущество на БПЦ-БП и финансовите отчети на отделената от държавата БПЦ-БП по повод наеми, които за църквата не биха могли да се квалифицират като стопанска дейност. Имотите и наемите от тях, които светското законодателство би могло да квалифицира като граждански плодове са дарявани от вярващи хора, за да се издържа църквата, а не да формира печалби, каквито формират търговците по смисъла на ТЗ, които да подлежат на облагане с корпоративен данък. Наемите от дарени от вярващи хора имоти са волни пожертвувания и са само за самоиздръжка на отделената от държавата БПЦ-БП, тези наеми не са, за да се формира печалба, която да е предмет на данъчно облагане.

Повече от необходимо е да съобразите действията си с обсъжданията по повод изменения и допълнения на Закона за вероизповеданията, обн. в ДВ. бр.108 от 29 Декември 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.29 от 8 Април 2019г., изм. ДВ. бр.34 от 23 Април 2019г. и официалните становища на БПЦ-БП, както и публичната позиция на Българската държава чрез дейността на Народното събрание, изявления на министър председателя и официални представители на институции относно ненамеса на държавата във вътрешния живот на вероизповеданията и особено в нейната имуществена и финансова независимост и неприкосновеност. За подробните аргументи на съответните вероизповеданията, вкл. и на БПЦ-БП, както и стенограмите на Комисията по вероизповеданията и пленарните заседания на НС може да се информирате на официалния сайт на НС и официалния сайт на Св. Синод.

4. Следва да имате предвид и чл. 23, ал. 1 от ЗВ, според който регистрираните вероизповедания имат право за своите нужди да произвеждат и продават вещи, свързани с богослужебната им дейност, ритуали и обреди. Като изрично в ал. 2 е посочено, че сделките по ал. 1 не са търговски по смисъла на Търговския закон. Вероизповеданията не осъществяват стопанска дейност, а когато искат да подпомагат дейността си чрез такава имат възможност да учредят търговски дружества или да бъдат съдружници и акционери в търговски дружества. Според чл. 26 от ЗВ вероизповедание, придобило статут на юридическо лице по този

Factor.bg

закон, може да създава и да участва в субекти на търговското право. Само, доколкото има регистрирани търговски дружества от съответно вероизповедание може да бъдат контролирани на общо основание по данъчните закони, тъй като търговските дружества, създадени от вероизповеданията са самостоятелни субекти на правото, различни от вероизповеданията.

5. В исторически аспект следва да се отбележи, че православното църковно право се основава на своите църковно-юридически източници от времето на първото хилядолетие. В тези източници, като например в Правила 24 и 25 на Антиохийския събор, всяка отделна Поместна църква се споменава и се признава за субект на оная част от общото църковно имущество, която ѝ принадлежи и е добита от нея чрез пожертвувания, наследство, завещание или друг подобен начин. Според правило 24 „справедливо е църковното имущество да бъде пазено за църквата с всяка точност, съвест и вяра във Всевидеца и Съдията Бога, като с него се разпорежда с присъщата му власт и разсъждение епископът, на когото са поверени всички човечи и души на ония, които се събират в храма...” Според правило 25: „Епископ нека има власт над църковното имущество, нека разпорежда с него най-предпазливо и със страх Божий.”

От древните канонични извори и техните тълкувания става ясно, че правото на Църквата да притежава имущество има отношение към изпълнението на мисията ѝ на земята като обществена институция с особено предназначение, т. е. това обстоятелство има отношение към богослужението, тъй като е необходимо място, където да се отслужва то. Ако държавата препяства Църквата да употребява църковното имущество съгласно предназначението си, това означава, че пречи на самото богослужение, т. е. в Църквата има гонение. В този смисъл, отношението на държавата, по-специално на законодателството и най-вече гражданското, спрямо положението на църковното имущество, е от особена важност.

Отчитайки каноничната практика и традициите на вероизповеданията в България, действащият ЗВ отразява тази специфика. Това намира място в концепцията за функционалната връзка между субективното право на вероизповедание и правото на вероизповеданията да притежават имущество. Правото на Църквата или на което и да е друго вероизповедание да притежава и управлява своето имущество е част от правото на вероизповедание като сложно комплексно субективно право. Ето защо, църковното имущество и преди всичко това, което е предназначено за богослужение, т. е. за обществено

Faktor.bg

ползване, трябва да бъде неприкосновено, независимо, че е собственост на субект на частното право, каквато е Българската православна църква. Вмешателството във вътрешните правила на разпореждане и управление или промяна на предназначението на църковното имущество от страна на държавата, би било нарушение на правото на вероизповедание.

6. Модерното законодателство определя правото на собственост върху определено имущество и различните имуществени права като част от съдържанието на правото на вероизповедание. В чл. 6 от ЗВ в правото на вероизповедание като сложно, субективно, комплексно право са включени и такива права като: да се установяват и поддържат места за богослужения или религиозни събрания; да се произвеждат, придобиват и използват за богослужебните цели, необходимите материали и предмети за обредите на една религия или вяра; да се събират и получават доброволни финансови и други помощи, и дарения от отделни лица и институции.
 7. Администрирането и контролът на счетоводството на вероизповеданията означава и проверка на техните дарения, а това представлява държавно администриране на техния автономен живот, тъй като от своето основаване до днес Църквата формира своето имущество въз основа главно на дарения. Това са пожертвования на хората към нея и имената на много хора остават неизвестни дори за църковните служители. Смятаме като груба намеса във вътрешните дела на вероизповеданията да се контролира имуществото им чрез проверки на счетоводства или други документи, установяващи приходи или дарения.
 8. Наред с горното следва да се отбележи и, че именно с оглед спецификите на дейността на вероизповеданията законодателят е предвидил редица облекчения като освобождаване от данък на основание чл. 24, ал. 1, т. 9 от Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ), чл. 2а, 48, ал. 1, т. 1 б. „ж“ ЗМДТ, както и от такса за битови отпадъци съгласно чл. 71а, ал. 1 от същия закон. Цитираните разпоредби не само създават преференция за вероизповеданията, но и са израз на разбирането на законодателя, че имуществата на вероизповеданията не могат да са обект на данъчен контрол.
- Намеса на контролните финансови органи във вътрешно организационния живот на вероизповеданията чрез проверка на техните финансови отчети, което означава контрол върху имуществото, формиращо се основно чрез дарения и завещания е в нарушение на Конституцията и цитираните конституционни решения.**

Faktor.bg

В заключение, опитът от почти двайсетгодишния разкол в България доказва, че всяка намеса на държавата във вътрешните дела на Църквата, води до тежки последствия както за Църквата, така и за самата държава. Историческият опит показва също така, че винаги когато държавата се е опитвала да упражни контрол върху дейността на Църквата или да моделира вътрешно-църковния живот по своите светски критерии, това е завършвало с неуспех. Православната църква е институция с двухилядолетна история, основана от Самия Господ Иисус Христос. Редували са се периоди на гонения от страна на държавата с периоди на мирно съвместно съществуване. Историята доказва и, че демократичните отношения между държавата и Църквата при взаимно уважение и при гарантиране правата на самоуправление на Църквата са гарант за националната сигурност в България. Такива отношения бяха успешно установени и гарантирани чрез действащия Закон за вероизповеданията. Българската православна църква е доказала, че представлява основен фактор на стабилността и националната сигурност в България, както и вековна опора за българския народ, дори в периодите когато държава не е имало.

Предвид изложеното, моля да оттеглите искането си и проверката, цитирана под номер по-горе и същата да бъде прекратена.

По изложените дотук съображения намираме, че както искането за документи и обяснения, така и актът за започване на проверка спрямо Българската православна църква- Българска патриаршия са незаконосъобразни, както и, че същите са изначално постановени при материална некомпетентност, превишаване на правомощията на органите по приходите и в несъответствие с основни начала, прогласени от Конституцията на Република България.

С уважение,

ГЛ. СЕКРЕТАР НА СВ. СИНОД
† МЕЛНИШКИ ЕПИСКОП

/ТЕРАСИМ/

Lili
Hristova
Mitseva

Digitally signed by
Lili Hristova
Mitseva
Date: 2023.08.23
14:26:30 +03'00'